

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2005/16
Karar Sayısı : 2009/139
Karar Günü : 8.10.2009
R.G. Tarih-Sayı :19.03.2010-27526

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu

İTİRAZIN KONUSU: 22.6.1965 günlü, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'a 4415 sayılı Yasa'nın 1. maddesiyle eklenen Ek Madde 3'ün birinci fıkrasının üçüncü tümcesi ile ikinci fıkrasının, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 42., 138. ve 174. maddelerine aykırılığı savıyla iptali ve yürürlüğünün durdurulması istemidir.

I- OLAY

Yaz Kur'an kurslarının haftalık süresini üç günden beş güne çıkaran Yönetmelik değişikliğinin iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle Danıştay Sekizinci Dairesi'nde açılan davada verilen red kararı üzerine davacı tarafından yapılan temyiz başvurusunda, itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, iptali ve yürürlüğünün durdurulması için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

22.6.1965 günlü, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'a 4415 sayılı Yasa'nın 1. maddesiyle eklenen ve itiraz konusu kuralları içeren Ek Madde 3 şöyledir:

'İlk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri dışında, Kur'anı-Kerim ve mealini öğrenmek, hafızlık yapmak ve dini bilgiler almak isteyenlerden ilköğretimi bitirenler için, Diyanet İşleri başkanlığınca Kur'an kursları açılır. Bu kurslardaki din eğitim ve öğretimi kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcilerinin talebine bağlıdır. Ayrıca ilköğretimin 5 inci sınıfını bitirenler için tatillerde ve Milli Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetiminde yaz Kur'an kursları açılır.

Kur'an kurslarının açılış, eğitim-öğretim ve denetimleri ile bu kurslarda okuyan öğrencilerin barındığı yurt veya pansiyonların açılış ve çalışmalarına dair hususlar yönetmelikle düzenlenir.'

B- Dayanılan ve İlgili Görülen Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 42., 138. ve 174. maddelerine dayanılmış, 24. maddesi ilgili görülmüştür.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Mustafa BUMİN, Haşım KILIÇ, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Mustafa YILDIRIM, Cafer ŞAT, A.Necmi ÖZLER ve Serdar ÖZGÜLDÜR'ün katılımlarıyla 22.2.2005 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma isteminin bu konudaki raporun hazırlanmasından sonra karara bağlanmasına, oybirliğiyle karar verilmiştir.

V - ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralı, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başvuru kararında, Danıştay'ın hukuka aykırı bularak iptal ettiği kuralların Yasa ile düzenlendiği, temel eğitim yıllarında laik eğitimi kesintisiz olarak ve bir bütünlük içerisinde tamamlamamış çocuklara dinsel eğitim verilmesinin öngörüldüğü, bu nedenlerle düzenlemenin Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 42., 138. ve 174.maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

İtiraz yoluna başvuran Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu Anayasa'ya aykırılık gerekçesini Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 42., 138. ve 174. maddelerine dayandırmış ise de, 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesinde Anayasa Mahkemesi'nin kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasa'ya aykırılığı hususunda ilgililer tarafından ileri sürülen gerekçelere dayanmak zorunda olmadığı ve taleple bağlı kalmak kaydıyla başka gerekçe ile de Anayasa'ya aykırılık incelemesi yapabileceğinden, itiraz konusu kural belirtilen maddelerle birlikte Anayasa'nın 24. maddesi yönünden de incelenmiştir.

İtiraz konusu kurallarla, ilköğretimin beşinci sınıfını bitirenler için tatillerde ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetim ve gözetiminde yaz Kur'an kursları açılması ve bu kursların açılış, eğitim-öğretim ve denetimleri ile bu kurslarda okuyan öğrencilerin barındığı yurt ya da pansiyonların açılış ve çalışmalarına ilişkin hususların yönetmelikle düzenlenmesi öngörülmektedir.

Anayasa'nın Başlangıç'ında lâiklik ilkesinin gereği olarak kutsal din duygularının Devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılamayacağı, 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olduğu, 24. maddesinde herkesin din ve vicdan özgürlüğüne sahip olduğu, 42. maddesinde eğitim ve öğretimin Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre Devletin gözetim ve denetimi altında yapılacağı, 138. maddesinde yasama ve yürütme organları ile idarenin Mahkeme kararlarına uymak zorunda oldukları, bu organların ve idarenin Mahkeme kararlarını hiçbir surette değiştiremeyeceği ve yerine getirilmesini geciktiremeyeceği öngörülmüş, 174. maddesinde de eğitim ve öğretim birliği esasını getiren Tevhidi Tedrisat Kanunu'nun da korunması gereken inkılap yasalarından olduğu belirtilmiş ve bu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu şekilde anlaşılamayacağı ve yorumlanamayacağı vurgulanmıştır.

Buna göre, ülkemizde eğitim ve öğretim birliği esası geçerlidir. Anayasa'nın 42. maddesi genel olarak eğitim ve öğrenim hakkını düzenlerken, 24. maddesi din ve ahlak eğitim ve öğretimini düzenlemiştir. Anayasa bu düzenlemeleriyle, eğitim ve öğretimin Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, devletin gözetim ve denetimi altında yapılmasını öngörmüştür.

Anayasa'nın 24. maddesinin gerekçesinde ve Anayasa Mahkemesi'nin 16.9.1998 günlü, K:1998/52 sayılı kararında da belirtildiği gibi, din eğitim ve öğretiminin devletin gözetim ve denetimi altında yapılmasının öngörülmesi ile, eğitim ve öğretim özgürlüğünün kötüye kullanılmasının engellenmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır. Dinler hakkında yansız ve tanıtıcı bilgiler vermek ve ahlaki değerleri benimsetmek amacıyla din kültürü ve ahlak öğretimi dersleri ilk ve orta öğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasına alınmış, bunun dışındaki din eğitimi ve öğretimi ise, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcisinin iznine bağlı tutulmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın gözetim ve denetiminde faaliyet gösterecek yaz Kur'an Kurslarını açacak olan Diyanet İşleri Başkanlığı, Başbakanlığa bağlı Anayasal bir kuruluştur. Anayasa'nın 136. maddesinde, genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın, laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getireceği belirtilmiştir. 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 1. maddesinde de Diyanet İşleri Başkanlığı'nın görevleri *'İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek'* olarak düzenlenmiştir.

Din eğitiminde büyüklerden farklı olarak küçüklerin gelişim psikolojileri büyük önem taşır. Dini kavramların bazılarının soyut olması, küçüklerin din eğitiminde zihinsel gelişim basamaklarının dikkate alınmasını zorunlu kılar. İtiraz konusu kural, küçüklerin zihinsel gelişim basamaklarına uygun olarak somut kavramlar döneminden çıkarak soyut kavramları da anlama olgunluğuna eriştiği düşünülen beşinci sınıfı bitirenler için, zorunlu temel eğitimlerini de aksatmayacak şekilde sadece okulların yaz tatilinde Milli Eğitim Bakanlığı'nın gözetim ve denetiminde yaz Kur'an kurslarının açılmasını öngörmektedir.

Buna göre, ilköğretimin beşinci sınıfını bitirenler için, okulların tatil olduğu dönemde, Diyanet İşleri Başkanlığı'nca açılıp, Milli Eğitim Bakanlığı'nın gözetim ve denetiminde yürütülecek ve katılımın kişilerin kendi isteği, küçüklerin ise kanuni temsilcilerinin talebine bağlı olduğu yaz Kur'an kurslarının, sekiz yıllık zorunlu ve kesintisiz laik eğitim ve öğretim faaliyetini engellemesinin sözkonusu olmadığı açıktır.

Öte yandan yasakoyucunun Anayasa'ya aykırı olmamak koşuluyla düzenleme yapması yasama yetkisi içinde bulunduğundan, mahkeme kararlarına konu olmuş alanlarda da bu yetki geçerlidir.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 24., 42., 138. ve 174.maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Esas Sayısı : 2005/16

Karar Sayısı : 2009/139

Fulya KANTARCIOĞLU, Mehmet ERTEN, Cafer ŞAT ve Zehra Ayla PERKTAŞ bu görüşe katılmamışlardır.

VI - YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNİN İNCELENMESİ

22.6.1965 günlü, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'a 4415 sayılı Yasa'nın 1. maddesiyle eklenen Ek Madde 3'ün birinci fıkrasının üçüncü tümcesi ile ikinci fıkrasına,

Yönelik iptal istemleri, 8.10.2009 günlü, E:2005/16, K:2009/139 sayılı kararla reddedildiğinden, bu fıkra ve tümceye ilişkin YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNİN REDDİNE, 8.10.2009 gününde oybirliğiyle karar verildi.

VII- SONUÇ

22.6.1965 günlü, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'a 22.7.1999 günlü, 4415 sayılı Yasa'nın 1. maddesiyle eklenen Ek Madde 3'ün;

1- Birinci fıkrasının üçüncü tümcesinin,

2- İkinci fıkrasının,

Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Fulya KANTARCIOĞLU, Mehmet ERTEN, Cafer ŞAT ile Zehra Ayla PERKTAŞ'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, 8.10.2009 gününde karar verildi.

Başkan

Başkanvekili

Üye

Haşim KILIÇ

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Sacit ADALI

Üye

Üye

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

Ahmet AKYALÇIN

Mehmet ERTEN

Üye

Mustafa YILDIRIM

Üye

Cafer ŞAT

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ

KARŞIOY GEREKÇESİ

Diyanet İşleri Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'a 22.7.1999 günlü, 4415 sayılı Yasa'nın 1. maddesiyle eklenen Ek Madde 3'ün ilk fıkrasında 'ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu din kültürü ve ahlâk bilgisi dersleri dışında, Kur'an-ı Kerim ve mealini öğrenmek, hafızlık yapmak ve dini bilgiler almak isteyenlerden ilköğretimi bitirenler için, Diyanet İşleri Başkanlığınca Kur'an kursları açılır. Bu kurslardaki din eğitim ve öğretimi kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcilerinin talebine bağlıdır. Ayrıca ilköğretim 5 inci sınıfını bitirenler için tatillerde ve Millî Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetiminde yaz Kur'an kursları açılır.' İkinci fıkrasında da 'Kur'an kurslarının açılış, eğitim-öğretim ve denetimleri ile bu kurslarda okuyan öğrencilerin barındığı yurt veya pansiyonların açılış ve çalışmalarına dair hususlar yönetmelikle düzenlenir' denilmiş, itiraz yoluna başvuran Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu tarafından bu maddenin birinci fıkrasının son tümcesi ile ikinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülerek iptali istenmiştir.

İtiraz konusu kuralın yer aldığı 4415 sayılı Yasa'nın Anayasal dayanağını oluşturan Diyanet İşleri Başkanlığı'na ilişkin düzenleme 1961 Anayasası'nın 154. maddesinde 'Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir' biçiminde yer almış, 1982 Anayasası'nın konuya ilişkin 136. maddesinde ise daha ayrıntılı olarak düzenlenerek, genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın, lâiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek özel kanununda gösterilen görevleri yerine getireceği belirtilmiştir. İki kural karşılaştırıldığında, 1961 Anayasası'ndan farklı olarak 1982 Anayasası'nda, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın lâiklik ilkesi doğrultusunda görevlerini yerine getirmesine ve her türlü siyasi görüş ve düşüncenin dışında kalmasına vurgu yapıldığı görülmektedir. Lâiklik ilkesini benimseyen bir devletin tüm kurum ve kuruluşlarının bu ilke doğrultusunda görevlerini yerine getirmelerinin Anayasal bir zorunluluk olmasına karşın, Diyanet İşleri Başkanlığı'na ilişkin düzenlemede bu ilkenin bir kez daha altının çizilmesi, Kurum uygulamaları açısından lâiklik ilkesinin taşıdığı yaşamsal önemi göstermektedir.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen lâik devletin, en önemli özelliklerinden biri hiç kuşkusuz yasa kurallarının dini gerekler gözetilerek ya da herhangi bir dine ayrıcalık tanıyacak biçimde düzenlenmemesi, başka bir anlatımla devletin bütün din ve inançlara eşit uzaklıkta olmasıdır. Buna göre, itiraz konusu kuralla sadece İslâm Dininin öğretilmesine yönelik kurslar açılmasına izin verilmesinin, farklı dinlere mensup vatandaşlar arasında ayırıma yol açarak lâiklik ilkesini zedeleyeceği açıktır. Ayrıca, Anayasa'nın 10. maddesi uyarınca, herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğundan farklı dinlere mensup vatandaşlara da aynı olanakların sağlanması eşitlik ilkesinin de gereğidir. Toplumun büyük çoğunluğunun İslâm dinine mensup olması da yapılan ayrımcılığın nedeni olamaz. Çağdaş demokrasiler çoğunlukçu değil çoğulcu rejimlerdir. Anayasa'nın tanıdığı haklardan yararlanmada vatandaşlar arasında çoğunluğu oluşturup oluşturmamalarına göre ayırım yapılamaz.

Öte yandan, Anayasa'nın dördüncü fıkrasında 'din eğitim ve öğretimi ancak kişilerin kendi isteğine kanuni temsilcisinin talebine bağlıdır' denilerek ana babanın çocuğa dini eğitim verme hakkına din ve vicdan özgürlüğü kapsamında yer verilmiş ise de bu hak mutlak olmayıp Anayasa'nın 41. maddesindeki çocukların korunmasını devlete, görev olarak yükleyen kuralla birlikte değerlendirilmesi gereken bir haktır. Çocukların korunmasının, çağdaş dünyada anayasaları aşip evrensel kurallar haline dönüşmesi, konunun uluslararası boyutunu da ortaya koymaktadır. Din ve vicdan özgürlüğüyle ilgili olarak Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 14. maddesinde, 'Taraf Devletler çocuğun düşünce, vicdan ve din özgürlükleri hakkına saygı gösterirler' denilmektedir. Ancak, çocuğun din ve vicdan özgürlüğüne saygı gösterilmesinin bunun bilincine varmasıyla olanaklı hale gelebileceği de bir gerçektir. Bu durum, belli bir yaşa ve olgunluğa erişmeden çocuğun din ve vicdan özgürlüğünü etkileyecek bir baskının yapılmamasını da zorunlu kılar. Anayasa Mahkemesi'nin ilköğretim kurumlarında sekiz yıllık kesintisiz zorunlu temel eğitimi öngören 16.8.1997 günlü 4306 sayılı Yasa'ya ilişkin kararında, temel eğitimin, kişinin yaşama maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının yaşama geçirilmesini, kendisine ailesine ve topluma karşı ödev ve sorumluluklarının bilincinde akıl ve bilgiyi esas alan çağın gerektirdiği özelliklere sahip olarak yetişebilmesini ve çocuğun zihinsel gelişimini sağlayarak yeteneklerinin ortaya çıkmasını kolaylaştıracağı, böylece ana babanın çocuğa vereceği mesleki ve dini terbiye için sağlıklı bir temel oluşturacağı görüşüne yer verilmiştir. Bu değerlendirmelerin ailenin dini terbiye verme hakkı ile çocuğun korunması olgusunu dengeleyen bir anlayışı yansıttığı açıktır.

Anayasa'nın 42. maddesinin üçüncü fıkrasında, eğitim ve öğretimin, Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre Devletin gözetim ve denetimi altında yapılacağı, bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmayacağı hükme bağlanmıştır. Bir eğitim türü olan din eğitim ve öğretiminin de aynı anayasal ilkeler çerçevesinde verilmesi zorunlu olduğundan bu ilkelere koşut olarak yapılacak eğitimin de idarenin takdir ve tercihine bırakılmayarak ilkelerinin, çerçevesinin, gözetim ve denetimiyle ilgili esasların yasada gösterilmesi gerekir.

Ulusun geleceğini oluşturan çocukların her konudaki eğitiminin aklın ve bilimin öncülüğünde yapılması, bunun esaslarının objektif olarak belirlenmesi, Devlete Anayasa'nın 5. maddesi ile verilen insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlama yükümlülüğünün de doğal bir sonucudur.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu ve iptali gerektiği düşüncesiyle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

Üye

Cafer ŞAT

KARŞI OY

İtiraz konusu kurallar, devlet okullarının kapalı olduğu yaz tatili döneminde Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetim ve gözetimi altında, ilköğretimin 5. sınıfını bitiren öğrenciler için yaz Kur'an kursları açılmasına ve bu kursların açılış, eğitim - öğretim ve denetimleri ile öğrencilerin barınacağı yurt veya pansiyonların açılış ve çalışmalarının yönetmelikle düzenlenmesine ilişkin konuları içermektedir.

Yaz Kur'an kursları ile verilmek istenen eğitimin ayrımcılığa neden olduğuna ilişkin Fulya Kantarcıoğlu'nun 'karşıoy gerekçesi'nde belirttiği düşünceye katılıyorum.

Ayrıca; Anayasa'nın '*Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi*' başlıklı 42. maddesinin eğitim esaslarının belirlendiği üçüncü fıkrasında, '*Eğitim ve öğretim Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz*' denilmiştir;

Gerekçesinde de öğrenim hakkının fert yönünden bir hak, Devlet yönünden ise başta gelen ödevlerden olduğu, eğitim ve öğretimin Devletin gözetim ve denetimi altında yapılacağı, eğitim ve öğretim özgürlüğünün hiçbir şekilde Anayasanın temel felsefesine ve ilkelerine aykırı davranmanın bahanesi olamayacağı, Devletin, bu özgürlüğün kullanılmasında Atatürk ilkelerine çağdaş bilim ve eğitim esaslarına uyulmasını gözeticeği hususları yer almıştır.

Anayasa'nın 24. maddesinde de '*... din ve ahlâk eğitim ve öğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din Kültürü ve Ahlâk öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitimi ve öğretimi ancak kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcisinin talebine bağlıdır...*' denilmiştir.

Buna göre, Anayasa'da öngörülen eğitim ve öğretim tanımı içinde yer aldığı konusunda kuşku bulunmayan din eğitimi ve öğretiminin de (yaz Kur'an kurslarının da) Atatürk İlkeleri ve inkılapları doğrultusunda ve yine Anayasa'da çağdaş bilim ve eğitim olarak ifade edilen öğretim birliği ilkesine uygun olmak üzere Devletin denetim ve gözetimini sağlayan İlk ve orta öğretim kurumlarının bağlı olduğu Milli Eğitim Bakanlığının doğrudan denetim ve gözetimi altında yapılacağı, bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yeri açılmayacağı anlaşılmaktadır.

Gerçekten de Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nda, Ülkemizdeki eğitim ve öğretimin, eğitim ve öğretim birliği esasına göre gerçekleştirileceği, dini nitelikteki eğitim ve öğretim dahil tüm eğitim ve öğretim faaliyetlerinin sadece Milli Eğitim Bakanlığı'nca yerine getirileceği kabul edilmiş, din hizmetlerinin yerine getirilmesi için de elaman yetiştirilmek üzere ayrı okullar ve İlahiyat Fakülteleri açılabilmesi öngörülerek, Anayasa'da belirtilen çağdaş bilim ve eğitimin nasıl olması gerektiği açıklanmıştır.

Milli Eğitim Temel Kanunu'nda öngörülen eğitim ve öğretim ile de Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak, millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak, nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmak hedef seçilerek, çağdaş bilim ve eğitim esasları çerçevesinde yapılacak eğitim ile elde edileceği ifade edilmiştir.

Bu durumda, İlköğretimin 5. sınıfını bitiren öğrenciler için tatillerde ve Milli Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetiminde Diyanet İşleri Başkanlığı'nca açılacak yaz Kur'an kurslarında verilecek din eğitimi ve öğretiminin de Anayasa'da öngörülen ilkeler doğrultusunda verilmesi gerekir. Bunun gerçekleştirilmesi için de Devletin denetim ve gözetimini sağlayan İlk ve orta öğretim kurumlarının bağlı olduğu Milli Eğitimi Bakanlığı'nın bu kurslar üzerindeki denetim ve gözetim yetkisinin niteliğinin, koşullarının ve ne şekilde yapılacağının söz konusu kursların Diyanet İşleri Başkanlığı'nca açılacağı, söz konusu eğitim ve öğretimin bu kurum ile birlikte gerçekleştirileceği de gözetilerek Anayasa'da belirtilen ilkelere uygun olarak kanununda açıkça gösterilmesi gerekir. Bu hususlara kanunda yer verilmemesi, Devletin denetim ve gözetim yetkisini zayıflatacak, bunun sonucunda da Anayasa'da ilkeleri belirtilen eğitim ve öğretim birliğinden ayrılarak farklı bir eğitim sisteminin oluşması, toplumun ayrışması, aralarındaki düşünce ve dayanışmanın bozulması kaçınılmaz olacaktır.

Anayasa'nın öğretim ve eğitime verdiği özel önem gereğince bu konuda belirlediği ilkelerin tamamının ödünsüz olarak uygulanması gerekir. Bunun için de uygulamaya yönelik kanunların sözü edilen ilkelere uygun biçimde ve açıklıkta düzenlenmesi, çağdaş bilim ve eğitim ile korunmak istenen toplumun geleceği için zorunludur.

Bu nedenle kurallar, Anayasa'nın 24. ve 42. maddelerine aykırıdır.

İptalleri gerekir.

Üye

Mehmet ERTEN

KARŞIOY GEREKÇESİ

22.06.1965 günlü, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'a 22.07.1999 günlü, 4415 sayılı Yasa'nın 1. maddesiyle eklenen Ek Madde 3'ün birinci fıkrasının üçüncü tümcesinde 'Ayrıca ilköğretim'in 5 inci sınıfını bitirenler için tatillerde ve Milli Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetiminde yaz Kur'an kursları açılır.' ikinci fıkrasında 'Kur'an kurslarının açılış, eğitim-öğretim ve denetimleri ile bu kurslarda okuyan öğrencilerin barındığı yurt ve pansiyonların açılış ve çalışmalarına dair hususlar yönetmelikle düzenlenir.' hükümlerinin Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülerek iptali istenilmektedir.

Anayasa'nın 42. maddesinin üçüncü fıkrasında, 'Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılamaz.', dördüncü fıkrasında 'Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz.' beşinci fıkrasında, 'İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.' denilmektedir.

Bu düzenlemelerden, milli eğitimin amacının Türk milletinin bütün bireylerinin Atatürk ilke ve inkılâplarına ve Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Anayasanın Başlangıç Bölümünde belirtilen temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları yaşamında uygulayan vatandaşlar olarak yetiştirmek olduğu anlaşılmaktadır. Bunun sonucunda bilimsel veriler ışığında, çağdaş eğitimle pozitif bilimleri yeterince öğrenerek, neden sonuç ilişkisini kurabilen, özgür düşünerek sorgulayan beden, zihin, ahlâk ve ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı bireylerin yetişmesi hedeflenmiştir.

Nitekim 16.08.1997 günlü 4306 sayılı Yasa ile ilköğretim kurumlarında sekiz yıllık kesintisiz zorunlu temel eğitim öngörülmüştür. Bu yasanın iptali istemiyle açılan dava Anayasa Mahkemesi'nin 16.09.1998 günlü E: 1997/562, K: 1998/52 sayılı kararı ile reddedilmiştir. Bu kararın gerekçesinde; temel eğitimin, kişinin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının, kendisine ailesine ve topluma karşı ödev ve sorumluluklarının bilincinde akıl ve bilgiyi esas alan çağın gerektirdiği özelliklere sahip olarak yetişebilmesini sağlayacağı, çocuğun zihinsel gelişimini sağlayarak yeteneklerinin ortaya çıkmasını kolaylaştıracağı, böylece ana babanın çocuğa vereceği mesleki ve dini terbiye için sağlıklı bir temel oluşturacağı belirtilmiştir.

Anayasa'nın 24. maddesinin dördüncü fıkrasında 'Din ve ahlâk eğitim ve öğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerinde kanuni temsilcisinin talebine bağlıdır.' hükmü yer almış olup, madde hükmü ile kanuni temsilcilere küçüklere din eğitimi verilmesi konusunda talep etme hakkı verilmekle birlikte, bunun çocukların din ve vicdan özgürlüğü ile birlikte değerlendirilmesi gerektiği açık bulunmaktadır.

Kaldı ki, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 14. maddesinde; 'Taraf Devletler çocuğun düşünce, vicdan ve din özgürlükleri hakkına saygı gösterirler.' denilmektedir. Çocuğun din ve vicdan özgürlüğü, bunun bilincine varacak ruh ve beden gelişimini tamamladığı belli bir yaş ve olgunluğa erişmesi ile mümkündür. Bu ise 18.08.1997 gün ve 4306 sayılı Yasa'da öngörülen sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitimin bitirilmesi sonucunda alınan ilköğretim diploması ile mümkün olacaktır.

Anayasa'nın 174. maddesinde, Anayasa'nın hiçbir hükmünün Türk toplumunu çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma ve Türkiye Cumhuriyetinin laiklik niteliğini koruma amacını güden, aralarında Tevhidi Tedrisat Yasası'nın da bulunduğu maddede sayılan inkılâp kanunlarının halkoyu ile kabul edildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlerinin Anayasa'ya aykırı olduğu şeklinde anlaşılamayacağı ve yorumlanamayacağı belirtilmektedir. Tevhidi Tedrisat Yasası'nın 4. maddesi ile devlete din eğitimi ve öğretimi görev olarak verilmemiş, yalnız halkın dini gereksinmelerinin karşılanabilmesi için bu alanda hizmet verecek kamu görevlilerinin yetiştirilmesine yönelik mesleki eğitim verecek okulların açılması öngörülmüştür. Uygulamada ilköğretimin bitirilmesinden sonra gidilen imam hatip liseleri ve daha sonra ilahiyat fakülteleri ile bu eğitim gerçekleştirilmektedir.

Netice olarak; din kültürü ve ahlâk derslerinin sekiz yıllık temel eğitim süresince zorunlu olarak verildiği göz önünde tutulduğunda; henüz çağdaş bilim ve eğitimin gereği olan laik eğitimi kesintisiz olarak bitirmek suretiyle, beden, zihin, duygu bakımından gelişimini tamamlamamış ilkokul 5 inci sınıf öğrencileri için yaz aylarında kur'an kursu açılmasına ve bu kurslardaki öğrenciler için yurt ve pansiyon açılmasına ilişkin düzenleme Anayasa'nın 2., 24., 42., 174. maddelerine aykırıdır.

Açıklanan nedenle 633 sayılı Yasaya, 4415 sayılı Yasa ile eklenen Ek Madde 3' ün birinci fıkrasının üçüncü tümcesi ile ikinci fıkrasının iptali gerektiği oyu ile çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ